Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran lausunto

VNS 7/2016 vp Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030

21.2.2017 Kari Herlevi ja Mari Pantsar

SITRA

Sitran lausunto: Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta

Yleistä

- Valtioneuvoston selonteossa on esitetty useita kannatettavia linjauksia.
- Erityiskiitoksen hallitus ansaitsee liikennevallankumouksen käynnistämisestä. Liikenteen päästöt on tarkoitus puolittaa v. 2005 tasosta v. 2030 mennessä. Samalla aikataululla kävely- ja pyöräilymatkojen määrää kasvatetaan 30 % ja sähkökäyttöisten autojen määrä nostetaan neljännesmiljoonaan. Tavoitteena on nostaa liikenteen biopolttoaineosuus 30 %:iin ja myös tunnistetaan tarve ohjata rajallisia biopolttoaineita käyttöön, jossa niitä tarvitaan kipeimmin (lento- ja meriliikenne, raskas tieliikenne).
- Selonteossa tunnistetaan hyvin joukko nykytilanteen ja tulevaisuuden haasteita ja mahdollisuuksia: kaukolämmön täydentäminen uusilla lähteillä (esim. geoterminen energia), älyverkot ja kysyntäjousto, kuluttajien roolin kasvu, mahdollinen tarve muuttaa sähkömarkkinoiden toimintaperiaatteita, sähkön varastointi ja power-to-X-ratkaisut.
- Sitra kuitenkin näkee, että näiden hyvien strategisten linjausten tueksi ei kuitenkaan esitetä riittävästi konkreettisia toimenpiteitä.

SITRA

Sitran lausunto: Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta

Suomen päivitettävä päästötavoitteensa Pariisin sopimuksen mukaisiksi

- Selonteossa ei esitetä Suomen päästötavoitteiden tiukentamista Pariisin ilmastosopimuksen mukaiseksi.
- Suomen pitää uudistaa kansalliset päästötavoitteet ja ajaa niiden uudistamista määrätietoisesti myös EU:ssa Pariisin sopimuksen mukaisiksi. Vuonna 2018 EU:n on päivitettävä 2030 päästötavoite ilmastoneuvotteluissa vähintään – 50 prosenttiin.
- Pariisin sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi negatiiviset päästöt tulevat välttämättömiksi viimeistään vuosisadan puolessa välissä, mutta näitä ei strategiassa ole huomioitu. Negatiivisia päästöjä voidaan saavuttaa mm. lisäämällä maaperän ja metsien hiilinieluja sekä ottamalla käyttöön CCS (carbon capture and storage) ja CCU-teknologioita (carbon capture and utilization).

Sitran lausunto: Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta

Strategia nojaa liikaa puupohjaiseen energiaan

- Selonteon mukaan Suomen uusiutuvan energian lisääminen ja päästöjen vähentäminen perustuu pääasiassa puupohjaisen bioenergian lisäämiseen. Tähän liittyy riskejä mm. EU-tasolla LULUCF-sektorin (maankäyttö, maakäytön muutos ja metsätalous) päätöksenteossa.
- Bioenergian lisääminen tulisi ensisijaisesti tehdä jätteen ja sivuvirtojen hyötykäyttöä lisäämällä. Puunkäyttöä tulee ohjata korkeamman jalostusarvon tuotteisiin ja puun käyttämiseen hiilivarastoina, kuten puurakentamisessa ja muissa puupohjaisissa, pitkäikäisissä tuotteissa.
- Turpeen sisällyttäminen Suomen energiapalettiin ei ole kestävä ratkaisu ilman hiilensidontaratkaisuja. Turve on päästöiltään kivihiiltä huonompi vaihtoehto.

Sitran lausunto: Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta

Kiertotalous on osa ilmastoratkaisua

- Kiertotalouden roolia ei ole tunnistettu kasvihuonekaasupäästöjen pienentämisessä.
- Kiertotalous on avainasemassa siirryttäessä hiilineutraaliin yhteiskuntaan. Erillisten siilojen sijaan kiertotaloutta ja ilmastotyötä on edistettävä rinnan, molempien vahvuuksia hyödyntäen ja ristiriitoja välttäen.

Faktoja:

- Kasvihuonekaasupäästöistä n. 50 % liittyy materiaalien ja tuotteiden tuotantoon ja kulutukseen.
- Kiertotalouden kansantaloudellinen lisäarvo on vähintään 1,5-2,5 miljardia euroa vuodessa (Sitra & McKinsey 2015).
- Kiertotalous voi luoda Suomeen jopa 75 000 uutta työpaikkaa (Club of Rome, 2016)
- Euroopan teollisuus voi saavuttaa jopa 600 miljardia euroa nettosäästöjä vuodessa kiertotalouden toimintamalleilla. Tämä on 8 % EU:n yritysten liikevaihdosta.

Sitran lausunto: Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta

Energia- ja ilmastostrategian vaikutusarvio

- Kansantaloudellisten vaikutusten osiossa (kappale 4.5) on huomioitu vain puhtaiden ratkaisujen aiheuttamat kustannukset ja negatiiviset vaikutukset kansantaloudelle.
- On jätetty huomioimatta esimerkiksi uusien ratkaisujen vientipotentiaali ja kansainvälisestä kaupasta saavutettava työpaikkavaikutus.
- Ilman vaikutusten laaja-alaisempaa arviointia Suomen energia- ja ilmastostrategia jää hyvin konservatiiviseksi ja vahvistaa perinteistä käsitystä siitä, että energiantuotanto on lähinnä teollisuuden kustannustekijä, ei Suomen kansantalouden kilpailukykytekijä.
- Strategia saattaa kasvattaa jonkin verran valtion menoja jos asiaa tarkastellaan ainoastaan energiantuotannon näkökulmasta. Yksinkertaisimmin lisäkulut voi kattaa leikkaamalla ympäristölle ja ilmastolle haitallisia tukia.